

लसूण

प्रस्तावना

लसूण हे कंदर्प कुलातील एक मसाल्याचे पीक आहे. अन्नपदार्थ स्वादीष्ट होण्यासाठी दैनंदिन आहारात लसणाचा उपयोग करतात. लसणात प्रोपिल डायसल्फाईड व लिपीड ही द्रव्ये असतात. चटण्या ,भाजी व लोणचे यात लसणाचा वापर केला जातो. पोटाच्या विकारावर पचनशक्ती, कानदुखी डोळ्यातील विकार डांग्या खोकला इत्यादींवर उपचारा साठी गुणधर्मही लसणात आहेत.

महाराष्ट्रात जवळ-जवळ ५००० हेक्टर जमीन ह्या पिकाखाली असून नासिक,पुणे, ठाणे तसेच मराठवाडा ,विदर्भात लागवड केली जाते.

हवामान व जमीन

समशीतोष्ण हवामान लसुण लागवडीस उपयुक्त असते. मात्र अति उष्ण व अति थंड हवामान या पिकास मानवत नाही समुद्रसपाटीपासून १००० ते १३०० मीटर उंचीपर्यंत लसणाची लागवड करता येते. पिकाच्या वाढीच्या काळात ७५ सेंमी. पेक्षा जास्त पाऊस पडत असल्यास पिकांची वाढ चांगली होत नाही. याकरता ऑक्टोबर महिन्यात केलेली लागवड अधिक उत्पादन देते. दिवसाचे २५ ते २८ अंश सें.ग्रे. व रात्रीचे १० ते १५ अंश सें.ग्रे. तपमानात गडयांची वाढ चांगली होते.

मध्यम खोलीच्या भरपूर सेंद्रीय खते घातलेल्या रेती मिश्रित कसदार तणविरहित जमिनीत पीक चांगल्याप्रकारे घेता येते. हलक्या प्रकारच्या जमिनी, चिकण मातीच्या जमिनी लागवडीस योग्य नसतात.

पूर्वमशागत:- मध्यम खोलीची नांगरट करून ठेकळे फोडून जमीन भुसभुसीत करावी. जमीन तयार करते वेळी हेक्टरी ३० गाड्या (१५टन) शेणखत मिसळावे.वरपाणी देण्यास सोईस्कर अशा आकाराचे (३x२मी.) अथवा (३.५x२मी.) सपाट वाफे तयार करावेत.

जाती व लागवड:- महाराष्ट्रात पांढ-या रंगाच्या जामनगर जातीची तसेच गोदावरी, श्वेता या जातींची लागवड केली जाते. लसणाची लागवड ऑक्टोबर-नोव्हेंबर महिन्यात साध्या वाफ्यात कोरड्या १०x७.५ सें.मी. वर करतात. गडडे फोडून पाकळ्या किंवा काड्या सुट्या करून टाकून मातीने झाकतात. यासाठी हेक्टरी ५०० ते ६०० किलो बियाणे लागते. लागण झाल्यानंतर कुड्या निघणार नाही असे पाणी द्यावे.

बियाण्याची निवड:- लसणाच्या गाठ्या एकावर एक अशा गोलाकार पाकळ्यांनी बनलेली असते. गाठ्यातील पाकळ्या सुट्या करण्यासाठी गडडे पायाखाली तुडवून मग उफवून साफ केल्या जातात. लावगडीसाठी मोठ्या, निरोगी व परिपक्व पाकळ्यांचा उपयोग करावा.

वरखते:- लावणीच्या वेळी लसणास हेक्टरी ५० किलो युरिया ३०० किलो सुपर फॉस्फेट व १०० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश मिसळून द्यावा म्हणजे पिकांची वाढ जोमदार होते.

आंतर मशागत

लसणाच्या पाकळ्या लावल्यानंतर एक महिन्याने खुरपणी करून गवत काढून घ्यावे. त्यानंतर तण पाहून १-२ वेळा निंदणी करावी. लागवडीनंतर अडीच महिन्यांनी लसणाचे गाळे धरण्यास सुरुवात होते. यावेळी

हात कोळपणी करून माती चांगली मोकळी ठेवावी म्हणजे मोठ्या आकाराचे व चांगले भरदार गाळे धरण्यास मदत होते. त्यानंतर खुरपणी अथवा कोळपणी करू नये .

पाणी देणे

लावणीनंतर पाण्याची पहिली पाळी सावकाश द्यावी. दुसरी पाळी त्यानंतर ३-४ दिवसांनी आणि पुढच्या हवामानानुसार ८ ते १२ दिवसांनी द्याव्यात. गडडे पक्के होताना वर पाण्याच्या दोन पाळीतील अंतर वाढवावे. काढणीच्या दोन दिवस अगोदर पाणी द्यावे. त्यानंतर वरपाणी देऊ नये. म्हणजे गड्डे काढणे सोपे जाते व गड्डे फुटले जात नाही.

काढणी व उत्पादन

लावणीनंतर साडेचार ते पाच महिन्यांनी हे पीक काढणीस योग्य होते. पिवळी पडावयास लागली म्हणजे गाळे काढावयास तयार झाले असे समजावे. लसूण पातीसह तसाच बांधून ठेवावा. म्हणजे ८-१० महिने टिकतो विक्रीसाठी पाती कापून गड्डे स्वच्छ करून आकारा प्रमाणे प्रतवारी करून बाजारात पाठवतात. जमिनीचे पोत, खते व जात यावर लसणाचे उत्पादन अवलंबून असते. दर हेक्टरी ९ ते १० टन उत्पादन मिळते.

कीड व रोग

किडी

बोकड्या:- ही कीड पानातील रस शोषून झाडे अशक्त बनवतात.

उपाय:- ५० टक्के बी.एच.सी.डब्ल्यू.पी ५०० लीटर पाण्यात मिसळून फवारावी.

रोग

करपा व भुरी:- या दोन्ही रोगांमुळे अनुक्रमे पाने गर्द तांबड्या रंगाची व पांढ-या रंगाची होतात व अटळ स्थितीत झाडे मरतात.

उपाय:- ताम्रयुक्त बुरशीनाशकाचा वापर करावा.